

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveča«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 61. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Narožnina letno 60 din za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. ček. rač. 11.153. Telefon 45-86

Usodnih pet minut

Vsak posameznik, interesna skupina, celoten družabni sloj ali stan in tudi narodi so že večkrat doživeli usodni čas, ko bi lahko ob jasnem pogledu na dogodke in razmere z odločno gesto zaokrenili svojo usodo v pozitivnejšo in realnejšo smer. V takšnem zgodovinsko važnem trenutku se pač niso zavedli in ne znašli, še manj seveda se, z izrazito odločnostjo volje, jasno usmerili v faktučno — boljšo bodočnost. Prepozna spoznanja pa niso priklicala nazaj zamujene usodne priložnosti in ne popravila zgrešenega. Zato je budnost in pripravljenost vedno, posebno pa ob takšnih važnih razdobjih, nujno potrebna.

Življenjski prostor našega naroda, ki leži na tisočletnem križišču imperialističnih stremeljenj in usodnih borb, nas ravno sedaj sila, da se ne damo zbegati pod vtisom nasprotujočih si tendencioznih zunanje-političnih novic, temveč da kritično presojava razna radijska in časopisna poročila, predvsem pa, da striktno onemogočimo raznim agentom tuje, našemu narodu sovražne miselnosti, širiti najrazličnejše vzemirjajoče vesti med našim podeželskim ljudstvom.

Kljub najnovejšim, z bliskovito naglico se vrstečim zunanje-političnim zgodovinskim dogodkom, se ne smemo dati prevladati raznim ustvarjalcem umetne vojne psihoze ter se v otrpeli strahu in nemoči prepustiti na milost in nemilost usodnim življenjskim dogodkom. Kljub duševnemu ozračju na svetovno-politični pozornici in kljub težki preizkušnji zadnjih dni moramo ohraniti mirne živce. Okrepiti moramo svojo samozavest, svoj ponos in resno voljo do drobnega dnevnega dela, ki je zaradi svoje važnosti ravno v takšnih trenutkih še nujnejše. Ob takšnih težkih dogodkih se najizraziteje preizkuša življenjska vrednost in odporna sila narodov, posebno malega slovenskega naroda, ravno po mirnem, odločnem in samozavestnem ravnanju posameznikov, ki poleg najodločnejšega pobujanja malodušnosti in pesimistične apatije mirno vztrajajo na svojem delovnem področju ter s svojim samozavestnim in značajnim ravnanjem utrjujejo med slovenskim ljudstvom zavest velike vrednosti resnične narodne svobode in demokratične ureditve naše ožje domovine.

Ne smemo prezreti dejstva, da je ravno v teh — za marsikateri narod usodnih dneh — tudi za slovenski narod nastopilo usodnih pet minut, ko mu bo z ozirom na spremenjene notranje politične razmere dana zopet prilika in možnost si krogiti lastno usodo po stopnji svoje politične dozorelosti ter tako omogočiti bolj ali manj ugoden razvoj slovenske duhovne in materialne kulture. Tudi slovenskemu učiteljstvu bo tako dana redka in usodna prilika resničnega soodločanja o usodi slovenskega naroda. Doživeli bomo usodnih pet minut in treba je, da se v polnem obsegu zavemo svojih dolžnosti do lastnega naroda. Vsaka napaka je lahko usodna!

Družabno-razvojni proces je dovedel slovensko, hrvaško in srbsko učiteljstvo, da je že l. 1937. dalo brezizjemno priznanje našemu kmečko-delavskemu ljudstvu, ki se trdo bori, kot tudi učiteljstvo — za zboljšanje svojih ekonomskih in socialnih prilik. Takrat je predsednik JUU, tov. Dimnik, v imenu celotnega učiteljstva našega naroda podal na glavni skupščini v Skoplju sledečo, za duhovni razvoj in pravilno usmerjenost učiteljstva izredno važno izjavo:

»Ker sestavljajo večino našega naroda kmetje in delavci, je prva učiteljeva dolžnost, da se seznanji z njihovimi potrebami in interesi ter postavi ves pouk v narodni šoli v njihovo službo. Predpogoj pa je ideološka orientacija v tem pravcu, kakor tudi poznavanje psihe kmečko-delavskega otroka. Zavedati se moramo, da tudi kmečki in delavski del naroda ni brez kulture... Učiteljeva dolžnost je, da čuva zdrave individualnosti v narodu in gradi na temeljih, ki žive v narodih od vekov...«

Danes se vsi bore za zboljšanje življenjskega položaja v ekonomsko-socialnem smislu. Ta borba je lahko osebna — individualna, lahko je stanovska in razredna. Z ozirom na to je lahko v škodo ali v korist bližnjega, ker je pač lahko osebno-ali stanovsko-individualna borba drugega proti drugemu. K uspehu pa vodi povezana borba velike celote istih stremeljenj, to je borba drugega z drugim, ramo ob ramenu.

Kmečko-delavsko ljudstvo je spoznalo, da leži rešitev njihovih ekonomskih, socialnih in kulturnih problemov v demokraciji. Mi smo po istih težkočah povezani z našim kmečko-delavskim ljudstvom, zato smo dali svoje moči v službo temu ljudstvu ter mu že pred leti kot stanovska celota priznali, da hrani v sebi prave kulturne vrednote našega naroda. Zato moramo dobiti pristno zvezo z življenjem našega naroda, zato moramo pravilno razumovati njegove potrebe in težave, zato se moramo z njim vred kot svobodni državljani

K spremembi pravil

»Sistem delegatov je treba reorganizirati tako, da se ustvari kontinuiteta med delegacijami za banovinske in glavne skupščine.

Banovinske skupščine se morajo glede števila delegatov razširiti, glavne skupščine pa skrajšati...«

V citiranem odstavku iz sklepa letošnje glavne skupščine v Banja Luki je sprejeto važno načelo za bodoče delo v naši organizaciji.

Kateri razlogi so vodili delegacijo glavne skupščine, da so soglasno pristali na to važno spremembo v naših bodočih pravilih?

Predvsem je bilo tu odločilno spoznanje, da naše glavne skupščine v sedanji sestavi ne zmorejo niti mirnega, parlamentarnega plodnega dela, niti ne predstavljajo častno jugoslovanskega ljudskoškolskega učiteljstva.

Kje tičijo vzroki za to žalostno resnico?

V smislu sedanjih centralističnih pravil je sestavljena glavna skupščina iz delegatov vseh sreskih učiteljskih društev. Na ta način se zbere na njej vsako leto 400—500 delegatov sreskih društev, pooblaščenih po njihovih zborih, da prinašajo na glavne skupščine vsa mogoča sporna vprašanja, ki so se pojavila v teku leta — ali še prej — po njihovih okrajnih in celo po najzakotnejših naselbinah njihovih področij. Če upoštevamo s tega vidika vse politične in kulturne peripetije, ki se zlasti v naših južnih pokrajinah tako drastično in često v najprimitivnejših socialnih oblikah odigravajo, se ne moremo čuditi, če prihajajo delegati iz premnogih okrajev na glavne skupščine polni gnjeva in bojnega razpoloženja ter da smatrajo ravno glavne skupščine za najučinkovitejši forum, kjer je treba krivice razgaliti ter pokazati v žarki luči vso nemoralno zlasti svojih kolegov. Iz te težnje se porajajo na glavnih skupščinah nemogoči prizori, skrajno poniževalna medsebojna obravnavanja ter neokusni, ves učiteljski stan kompromitirajoči nastopi. V tej poplavi medsebojnih osebnih očitkov in prerakanj se zapravlja dragoceni čas in skupščina ne pride do načelnih, za ves stan in šolstvo v državi prepotrebni razprav in sklepov. In tako mine leto za letom: glavne skupščine se ponižujejo in blatijo v očeh javnosti, osebni odnosi med učiteljstvom se po vsaki skupščini slabšajo in postrujejo, delavoljnc in načelne osebnosti v učiteljskem stanu se pa odvrčajo

vsako leto z večjim disgustom od skupnega dela.

Če pomislimo še, da potroši organizacija za tako vsakoletno samoomadeževanje najmanj 300.000 din, imamo menda dovolj vzrokov, da temeljito razmislimo, kako bomo naredili konec takemu nevreduemu stanju.

Letos sprejeto načelo o kontinuiteti med delegacijami za banovinske in glavne skupščine bo prineslo v to žalostno stanje korenito izpremembo.

Po tem načelu ne bodo sreska društva več neposredni člani osrednje učiteljske organizacije, marveč samo člani svojih banovinskih društev, ki postanejo po novem projektu pravil edini člani skupne državne organizacije. Glasom te spremembe v organizacijski strukturi bodo pošiljala samo banovinska učiteljska društva svoje delgate na glavne skupščine. Na ta način se bo skrajšalo število delegatov za glavno skupščino na maksimum ca. 100 delegatov, pooblaščenih po predidocih banovinskih skupščinah, da zavzamejo stalšče k dnevnemu redu glavne skupščine.

Ker se bo preneslo v tem ustroju najvažnejše delo na banovinske skupščine, bo treba poskrbeti z novimi pravili, da se udeležba delegatov na njihovih razpravah kolikor mogoče razširi — po znanem demokratičnem načelu, da več oči več vidi. Na ta način se bodo vsa važna stanovska in kulturna vprašanja temeljiteje razpravljala, absolvirala pa se bodo tudi vsa zgolj osebna vprašanja že na banovinskih skupščinah.

Z ozirom na dnevni red glavnih skupščin, ki se bo v glavnih potezah obravnaval načeloma že na banovinskih skupščinah, bo šele mogoča volitev delegatov za glavno skupščino po načelu proporca, ki je do sedaj več ali manj samo figuriral v naših pravilih, ni se pa mogel v resnično stanovskih načelnih vprašanjih nikdar uveljaviti.

Znižano število delegatov na glavnih skupščinah bo mnogo laže parlamentarno zborovalo, zlasti še zaradi tega, ker se bodo osebna vprašanja likvidirala posledje že v nižjih organizacijskih instancah. Meritorno delo bo pa pridobilo na poglobitvi že zaradi predidocih banovinskih razprav. Tako si obetamo od novih pravil poglobljenega dela na glavnih skupščinah, ki morejo in morajo na ta način postati ponos naše skupne organizacije in uvaževan faktor naše kulturne javnosti.

A. Hreščak.

Borba za suho skorjo

Rasli smo med svetovno viхро, ko se ni sejalo in ne želo, pač pa samo ubijalo in razdiralo. Da, vojna je bila in mi, ki smo trgali že prve hlače po šolskih klopeh, smo razumeli vse. Po dolgotrajni borbi so se temelji črnolote trdnjave zamajali, vse se je zrušilo.

Nad razvalinami pa se je porodila mlada Jugoslavija. Milijone oči je zrlo z veseljem v bodočnost. Saj je obljubljala vsem kruha in svobode.

V tej nadi so cvetela naša mladeniška leta, spremljajoč z navdušenjem vsako delo za čvrstejšo zgraditev mlade države. Duša se je zdela vsakomur neizčrpen rezervar samih lepih načrtov za bodočnost. Šola nam je dala, kar je mogla. Veseli smo se razkropili, da bi vsak pogledal v svet. Tedaj pa smo dobili skeleč udarec, ki nas je upognil in pognal v strašni vrtnec. Tavalji smo okrog brez cilja. Ljudje so sočustvovali z nami, njihova sreča so delila pri vsakokratnem srečanju z nami usmiljenje. Bolj so nas pomilovali kakor slepca. Zakaj? Mi smo gledali z zdravimi očmi bogastvo, ki so ga nam prikrižali, videli smo, da manjka delavcev, a jih niso sprejemali, videli smo, da je dela dovolj, a so nas odriivali, kruha je bilo obilo, a niso nam ga dali. Nešteto krat si moral slišati besede: »O, revež, kako izgleda, kako dolgo bo moral še čakati.« In to je trajalo več let. Marsikoga se je poslašal že obup in tedaj so nam vrgli rešilni pas, ki smo se ga oklenili. Dobili smo suho skorjo in tudi suha skorja je kruh. Dokler si sam, jo lahko glodaš, če postaneš oče, jo moraš deliti in trda je za mlečne zobe.

Po naših razbičanih možganih se večkrat pojavljajo razna vprašanja. Kdo je temu kriv? Ali so to vsi preizkusili? Ali smo to samo mi zaslužili? Kdo bo vse to popravil? Nihee! Ker se tega vprašanja nobeden lotil ne bo. Zato skrbite, da se vsaj v bodoče ne bo ponavljalo.

Kako nemiren duh vlada danes med nami, bi se lahko mnogi prepričali, ako bi nas

izven naše stanovske organizacije boriti za resnično demokracijo slovenskega javnega življenja.

Ne stojmo ob strani zbegani in pasivni, zaupajmo v življenje in v zdravo odpornost slovenskega naroda in si ustvarimo svetlo razmerje do njega!

P. Š.

Učiteljske knjižnice

Povprečno po 1500 knjig imajo učiteljske okrajne knjižnice in po 490 knjig učiteljske knjižnice na posameznih šolah. Razmeroma velika števila so to in še kar razveseljiva. Seveda pa nas ne smejo preveč zapeljati. Upoštevati moramo namreč, da so vštete med te stotine in tisoče najrazličnejše knjige in brošure, stare po več desetletij in praktično uporabne še kvečjemu za kakšnega zgodovinarja ali pa starinarja.

Iz lastne izkušnje vem, kako žalostno je v nekaterih knjižnicah; pred štirimi leti sem n. pr. čistil eno, ki je imela vse polno c. kr. izdaj raznih zbirk razprav iz prirodopisa, geologije itd., v kateri je bilo nešteto letnikov izdaj »Pravnika« (iz prejšnjega stoletja) in podobno. Vse te temeljite desetine knjig so bile kajpak vsako leto redno objavljene med statističnimi podatki.

In koliko navlake je še danes po učiteljskih knjižnicah na vseh koncih in krajih! Seveda bi še nekako bilo, ker je vsa takšna rotpotja že od nekada. Toda naravnost nedopustno je, da se za že itak minimalna sredstva nakupujejo še danes knjige, ki v učiteljsko knjižnico nikakor ne spadajo.

Za učiteljske knjižnice, kamor bi morala prihajati predvsem strokovna pedagoška dela, se naročajo publikacije različnih knjižnih založb, ki izdajajo beletristiko. V nižjeorganiziranih šolah, kjer so sredstva manjša, so bolj upoštevane cenejše založbe, na večzrednicah pa dražje; semkaj zaide včasih tudi kakšna obsežnejša pedagoška zadeva, za katero je treba več denarja.

Danes, ko imamo skoraj v vsaki vasi kakšno javno knjižnico, je nepotrebno, da bi služile temu namenu učiteljske knjižnice, katere naj bi se radi tega odrekale strokovni literaturi. Naloga učiteljev je, da opustijo staro navado, češ: vsaki reklamirani se je treba odzvati. Beletristična dela naj naročajo ljudske in druge javne knjižnice, za učiteljske knjižnice pa je potrebna pametna izbira dobrih književnih del, ki bodo učitelju v polni meri koristila pri njegovem šolskem delu.

Izgovor, češ da imamo mi Slovenci malo takšnih publikacij, je jalov. Ker jih pri nas ni dovolj, sezimo pač na hrvaški in srbski knjižni trg, kjer je vsako leto dovolj kakovostnega in cenenegega. Ze zdavnaj je namreč povsem napačno misljenje, da je samo inozemska literatura kvalitetna. Ne, tudi v naši državi imamo danes že lepo zbirko originalnih del in pa prevodov.

Vprašanje izbire dobre literature se bo dalo lepo urediti. Nič ne dvomim, da bo naš list »Učit. tovariš« pripravil za stalno uvestj rubriko »Aktualne knjige«, kakor ima to že dalje časa vpeljana »Hrv. učiteljski dom«. Tudi »Popotnik« ima vedno poročila o novih publikacijah. Prav tako je mogoče zvedeti za aktualne publikacije iz obsežnih katalogov, ki jih dajejo brezplačno na razpolago poleg naših slovenskih tudi hrvaške (n. pr. knjigarna »Breyer« in »Hrvatska naklada« v Zagrebu) in srbske (»Geca Konc« v Beogradu) knjigarne. Tudi na učiteljskih zborovanjih je mogoče stalno opozarjati na dobro literaturo, ki izhaja sedaj in, ki je bila tiskana že pred leti.

Učiteljskim knjižnicam je torej treba posvetiti malo več pažnje, kakor se jim je posvečala doslej, ko je večina skrbela le za to, da je bila postavka do kraja izčrpana, pa naj je bilo potem kupljeno, kar si že bodi. Učitelj mora imeti za stalen študij čim več literature na šoli!

Seveda je treba smotno urediti tudi izpopolnjevanje okrajnih učiteljskih knjižnic, ki bi naj bile nekakšne »pedagoške centrale« za posamezne okraje. Za presojanje, kaj naj se kupi za te osrednje knjižnice, je poklican širši krog učiteljstva — na zborovanjih. Tu naj se pretresa to vprašanje resneje. Večja pozornost bi bila posvečena stvari, če bi prevzel nekdo funkcijo stalnega poročevalca (morda dva, radi temeljitosti), ki bi imel nalogo zbirati knjižna poročila in kratke izvlečke iz kritik.

Učiteljem je potrebna kvalitetna strokovna literatura!

Usebina:

Usodnih pet minut. — K spremembi pravil. — Borba za suho skorjo. — Učiteljske knjižnice. — Pedagoški tečaj v Mariboru. — Uvodni metodični tečaj za učiteljice gospodinjskih nadaljevalnih šol. LISTEK; Slikar Franjo S. Stiplovshek. — † Nija Cesar Firmova.

Splošne vesti. — Osebne zadeve. — Kaj vse pišejo. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Mladinska matca. — Šolski radio. — Učiteljska tiskarna. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.